

МЦПД

Міжнародний
Центр
Перспективних
Досліджень

01001, Україна, м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 4, офіс 3.
Тел. (044) 279-88-23 | office@icps.kiev.ua | www.icps.com.ua

Inside Ukraine

28 серпня 2014 року
№26

Зміст

Державні рішення	1
Дії сепаратистів спрямовані на послаблення позиції України у переговорах.	1
«Валютний бунт» як результат пасивності НБУ	3
Економічна ситуація	4
Уряд розробив дерегуляційну реформу	4
Уряд пропонує створити Службу фінансових розслідувань	5
Політична конкуренція	7
Ініціатива Президента домовитися про формат коаліції ще до виборів	7
«Батьківщина» розпочала свою передвиборчу кампанію	8

Державні рішення

Контрнаступ бойовиків на позиції АТО мав на меті послабити позиції України напередодні переговорів у Мінську. Він став можливий завдяки постачанню російських військових і озброєння, яке було організоване паралельно з надсиланням гуманітарного конвою. Ще однією функцією цієї спецоперації став вивіз на територію Росії обладнання підприємств військово-промислового комплексу, які становлять особливу цінність для Москви у зв'язку з її планами модернізувати власну армію. Через дій сепаратистів Росія намагається розпалити внутрішньонаціональну ворожнечу

між заходом і сходом України, щоб конфлікт на Донбасі став перманентною гарячою точкою.

Клієнти українських банків об'єднуються в громадські ініціативи з метою протидії банківському лобі. Із різким знеціненням гривні валютні вкладники опинилися у скрутній ситуації. Погіршення платоспроможності українських банків призвело до неповернення навіть строкових депозитів. Як у питанні утримання валютного курсу, так і у питанні захисту клієнтів банків Нацбанк не реалізує активних дій, що спричинило різку критику на адресу Валерії Гонтаревої.

Дії сепаратистів спрямовані на послаблення позиції України у переговорах

Перекидання Росією військової техніки та військовослужбовців на територію України набирає все більших масштабів. Використавши гуманітарний конвой для відволікання уваги, Москва значно посилила угруповання бойовиків у Донецькій та Луганській областях. Таким чином,

Контрнаступ бойовиків за підтримки російських військ поставив сили АТО перед загрозою оточення

сепаратисти отримали ресурси для контрнаступів на позиції українських силовиків. У результаті поступ української армії у звільненні Донбасу був призупинений, а деякі підрозділи АТО навіть опинилися перед загрозою оточення.

Перед проведенням багатосторонніх переговорів у Мінську у форматі «ЄС-Україна-Євразійська трійка» в інтересах Москви було продемонструвати успіхи сепаратистів у відвойовуванні території, яка знаходиться під контролем українських сило-

виків. Це дозволило б послабити позиції України у переговорах і знову підняти питання визнання сепаратистів повноцінною стороною конфлікту, з якою має домовлятися Київ. Тим не менше, завдяки опору українських військових до 26 серпня цього досягти не вдалося.

Той факт, що з кожним тижнем Росія переходить чергову червону лінію у своїй агресії проти України, свідчить про чіткий сигнал західним країнам щодо готовності Владіміра Путіна іти на подальше загострення. Спочатку була російська допомога озброєнням і інструкторами, потім — артилерійський обстріл української території з боку Росії, тепер — перекидання в Україну цілих підрозділів регулярної армії та колон російської військової техніки.

На фоні відкриття росіянами другого фронту на півдні Донецької області навіть представники США та Швеції офіційно визнали, що Росія розпочала воєнне вторгнення. За словами глави союзу комітетів солдатських матерів Росії Валентини Мельникової, в Україні воюють щонайменше 15 тисяч російських військових.

Гуманітарний конвой Путіна виявився багатофункціональною спецоперацією. Крім відволікання уваги світової спільноти від основних маршрутів постачання зброї з Росії та створення позитивної телевізійної картинки про допомогу жителям Донбасу, колона з 280 вантажівок була використана для вивезення обладнання оборонних підприємств Донецька та Луганська.

На думку деяких аналітиків, для Росії десятків підприємств військово-промислового комплексу України мають набагато більшу вагу, ніж анексія Криму. Вони знаходяться на півдні та сході країни, що відповідає географії кремлівського проекту «Новоросія». Без цих підприємств Росії не вдасться модернізувати свою армію та відновити воєнну міць країни у масштабах, достатніх для конкуренції зі США. Той факт, що росіяни вивезли обладнання донецьких заводів, свідчить про те, що Москва не виключає можливості втрати сепаратистами контролю над Донецьком, Луганськом і

В Україні воюють щонайменше 15 тисяч російських військових

Вивіз обладнання військових заводів свідчить про істинні мотиви Росії в агресії проти України

Сніжним. Водночас подібна поведінка викриває істинні мотиви Росії у її агресії проти України, а також можливі пункти переговорного пакету між двома країнами.

Через дії сепаратистів Москва продовжує здійснювати спроби маніпулювати суспільними настроями в Україні. Кілька тижнів тому бойовики масово викладали у мережу відео втрат української армії, щоб поширити паніку серед населення та продемонструвати, що реальні жертви протистояння з боку сил АТО набагато більші, ніж офіційні цифри.

Наступним кроком стали відео про знущання сепаратистів над проукраїнськи налаштованими громадянами, в яких активну участь приймало місцеве населення Донбасу. Наприклад, на День незалежності України сепаратисти організували «марш ненависті», коли вулицями Донецька провели кілька десятків українських військово-полонених, а кілька тисяч місцевих мешканців схвально спостерігали за цим дійством. 26 серпня провідні світові ЗМІ облетіли кадри, як місцеві жителі знущаються над жінкою, яку бойовики прив'язали до «ганебного стовпа» за те, що вона нібито допомагала українським військовим. Ці епізоди свідчать про бажання наростити градус напруги між заходом і сходом України.

Кремль не може «сіяти грона гніву» серед українців через підконтрольні ЗМІ (практика, яку успішно використовує Росія щодо власного населення), а тому активно продукує епізоди, розраховані на суспільний резонанс і сильний емоційний вплив на цільову аудиторію в Україні.

Якщо з початку розвитку подій на Донбасі збройне протистояння було штучно інспіровано ззовні, зі збільшенням жертв російський сценарій щодо поглиблення розколу між Донбасом і рештою України

приведе до загострення громадянського конфлікту, який тлітиме вже без зовнішнього втручання. Україна може протидіяти цьому сценарію через налагодження прямої комунікації між жителями заходу та сходу країни, що і стане початком загальнонаціонального діалогу.

Кремль руками сепаратистів продукує резонансні негативні епізоди, щоб розпалити ненависть між сходом і заходом України

«Валютний бунт» як результат пасивності НБУ

Стрімка девальвація гривні та бездіяльність НБУ щодо втримання курсу національної валюти стає потужним фактором зростання напруги у суспільстві. Із знеціненням гривні падає купівельна спроможність громадян, яка з жовтня 2014 року ще більше погіршиться через підвищення тарифів на комунальні послуги.

Девальвація гривні має прямий вплив на клієнтів банківського сектору. Вкладники, які мали валютні депозити, не можуть отримати свої кошти навіть після закінчення строку депозиту, оскільки банки заявляють про відсутність валюти у касах. Натомість боржники, які взяли валютні кредити, змушені повертати їх вже за новим курсом, який, до того ж, постійно зростає. Почастішали випадки, коли пеня за прострочені платежі перевищує тіло кредиту, а боржники не можуть урегулювати проблеми з банками навіть після сплати відсотків, які у кілька разів перевищують суму, отриману на момент кредитування.

Складається ситуація, коли деякі банки по півроку не повертають строкові депозити не тільки в доларах, але й у гривнях. Сума депозиту просто перераховується на кореспондентський рахунок, але клієнти не можуть зняти ці кошти, оскільки банк встановлює обмеження на видачу готівки (наприклад, VAB банк не видає більше 1000 гривень у день, хоча НБУ встановив ліміти на рівні 15 тисяч гривень у день). Часто банки не виконують навіть такі мізерні ліміти, але Нацбанк ніяк не реагує на подібні порушення.

Для захисту своїх інтересів фізичні особи, які брали позики в доларах, а доходи отримують в гривнях, створили громадську організацію «Кредитний майдан». 21 серпня 2014 року кілька сотень представників руху пікетували НБУ, які також закликали приєднатися до них клієнтів, які мають гривневі кредити, та вкладників, яким банки не повертають їхні депози-

Бездіяльність НБУ щодо втримання курсу гривні підвищує напругу у суспільстві

Нацбанк не реагує на порушення банків щодо повернення строкових депозитів

ти. Хоча об'єднання цих трьох категорій мало-ймовірне у зв'язку з різним спрямуванням їхніх вимог, активізація дій банківських клієнтів щодо захисту власних майнових інтересів може перерости у широкомасштабний рух.

Банкіри заявляють, що існує компромісний варіант вирішення проблеми, коли валютні кредити будуть конвертовані у гривневі із фіксованою відсотковою ставкою та відсутністю додаткових стягнень з боку банків. Наразі діє закон, який забороняє банкам вилучати у боржників іпотечне майно та продавати кредитні справи боржників іншим особам. Представники банків виступають за впровадження норми, яка передбачає погашення всієї заборгованості після повернення предмета застави, навіть якщо його нинішня вартість нижча обсягу простроченої заборгованості. Голова НБУ заявила, що у випадку прийняття цього «компромісного» законопроекту Нацбанк проведе всі необхідні процедури у межах своєї компетенції.

Ще 12 серпня голову НБУ Валерію Гонтареву викликали у Верховну Раду у зв'язку з рекордним падінням гривні. Тоді курс становив 13-13,5 гривень за долар. Чинівниця заявила, що економічних передумов для подібного стрибка немає, а збалансований курс, навіть з урахуванням військових дій на Сході — 11,5-11,9 гривень за долар. Після виступу Гонтаревої у парламенті позиції гривні трохи укріпилися, але вже 26-27 серпня національна валюта встановила кілька рекордів свого падіння, подолавши позначку у 14-14,5 гривень за долар. При цьому Арсеній Яценюк заявив, що українська економіка не витримає курсу вищого ніж 12 гривень за долар, а уряд готовий допомогти Нацбанку у стабілізації курсу.

Якщо НБУ і надалі ігноруватиме ситуацію з банками та курсом гривні, це ще більше знизить довіру населення до банківського сектору та національної валюти, а також вплине на темпи інфляції.

Захист банківськими клієнтами своїх прав може перерости у широкомасштабний рух

Гривня продовжує рекордне падіння

Економічна ситуація

Уряд презентував масштабну дерегуляційну реформу, яка передбачає різке скорочення кількості дозволів, ліцензій і регламентів. Однією з особливостей реформи є використання віртуальної платформи для її обговорення громадськістю, внесення пропозицій та відстеження ходу її реалізації. Недоліком реформи є те, що вона передбачає модернізацію існуючої системи, а не створення принципово нової регуляторної системи ринкового типу.

Уряд планує створити Службу фінансових розслідувань. У Верховній Раді вже зареєстрований відповідний законопроект, розроблений Державною фіскальною службою, який визначає правові основи запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями, функціонування системи державних органів, метою якої є забезпечення економічної безпеки України і захист її фінансового потенціалу

Уряд розробив дерегуляційну реформу

Адміністрація Президента України спільно з Міністерством економічного розвитку та торгівлі розробили концепцію дерегуляції — реформування системи регуляторної політики. Участь у розробці концепції брали представники громадськості, бізнесу й експертного середовища. Однією з особливостей реформи є використання віртуальної платформи для

Передбачено участь громадськості у розробці реформи

її обговорення, внесення пропозицій та відстеження ходу її реалізації. Незважаючи на масштабність, концепція реформи не передбачає створення принципово нової регуляторної системи, що побудована на ринкових принципах.

Заявлена розробниками ціль реформи — спрощення ведення бізнесу та зменшення витрат підприємців, покращення позиції України у рейтингу Doing Business. Під час розробки стратегії із дерегуляції експертною групою було опитано близько 100 організацій та проаналізо-

вано понад 1000 регуляторних обмежень.

Сама концепція полягає у скасуванні дозвільних документів, скороченні частоти перевірок, ліквідації цілих підрозділів і державних регулюючих органів (зокрема, передбачається скорочення органів, що мають функції контролю з 79 до 32) та містить понад 800 пропозицій щодо дерегуляції.

З метою залучення зацікавлених сторін до обговорення реформи створена спеціальна Інтернет-платформа (www.easybusiness.in.ua). Інформація, розміщена на даному веб-ресурсі дозволить не тільки ознайомитися із запропонованими ініціативами, а й відстежити хід їхньої реалізації в державних установах України. Розроблені пропозиції структуровано за галузями економіки та регуляторною сферою. Також на веб-сайті передбачена можливість запропонувати власну ініціативу безпосередньо експертам-розробникам.

Розробниками очікується, що загальний економічний ефект від імплементації стратегії складе близько 170 млрд. грн. до 2020 року.

Очікуваний економічний ефект по галузях становитиме приблизно 85 млрд. грн., скорочення корупційних потоків — близько 60 млрд. грн. і видатків бюджету на 16 млрд. грн., зокрема:

- дерегуляція у харчовій галузі спрямована на адаптацію виробничих процесів до норм і стандартів ЄС (економічний ефект від дерегуляції - 30 млрд. грн., корупційна складова скоротиться приблизно на 7 млрд. грн.).

Розробники сподіваються, що економічний ефект від стратегії становитиме 170 млрд. грн. до 2020 року

- дерегуляція в аграрній галузі спрямована на усунення корупції та стимулювання експорту (економічний ефект — близько 10 млрд. грн., корупційна складова — близько 7 млрд. грн.);
- дерегуляція у будівництві спрямована на підвищення позицій у рейтингу Doing Business та усунення корупції (економічний ефект — 16 млрд. грн., корупційна складова — 21 млрд. грн.);
- у нафтогазовій галузі акцент зроблено на зростання власного видобутку нафти і газу та зменшення залежності від поставок з РФ (очікуваний економічний ефект — близько 11 млрд. грн. і стільки ж від скорочення корупційної складової);

Дерегуляція справді є вкрай важливою реформою в контексті підвищення прозорості правового поля, в якому функціонує бізнес, і створення сприятливого інвестиційного та підприємницького клімату. Заслугує на увагу спроба авторів реформи забезпечити максимальну прозорість її розробки та імплементації шляхом використання віртуальної платформи.

Однак, метою реформи має бути не тотальне скорочення кількості різноманітних дозволів, що реалізовується шляхом прийняття більш ніж 800 правок до нормативно-правових актів, а повна руйнація радянської дозвільної системи та створення принципово нової регуляторної системи, побудованої на принципах, які відповідають суті та логіці ринкової економіки.

Метою реформи має бути створення принципово нової регуляторної системи за стандартами ринкової економіки

Уряд пропонує створити Службу фінансових розслідувань

Уряд пропонує створити Службу фінансових розслідувань (фінансову поліцію), яка буде об'єднувати діяльність п'ятих правоохоронних структур: податкової міліції, державної фінансової інспекції, підрозділів Міністерства внутрішніх справ України та Служби безпеки України. Основною діяльністю новоствореної

служби буде оперативно-розшукова діяльність і досудове розслідування у сфері запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями. У Верховній Раді зареєстрований відповідний законопроект з назвою «Про основи запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями».

Серед позитивних наслідків створення Служби фінансових розслідувань є уникнення дублювання функцій різними установами у боротьбі з економічними правопорушеннями. У першу чергу, це може зменшити видатки з бюджету та підвищити ефективність роботи об'єднаних відомств. Дана практика застосовується у багатьох країнах — США, Великобританії, Австрії, Італії, Грузії тощо.

Іншим позитивом є те, що зареєстрований законопроект був удосконалений з урахуванням пропозицій бізнесу відповідно до заяв Державної фіскальної служби. Зокрема, виключена функція аудиту, контрольно-перевірочна робота може проводитися лише у рамках досудового розслідування, контроль внутрішнього аудиту розпорядників бюджетних коштів Служба здійснюватиме вже після відкриття кримінального провадження.

Важливу роль буде відігравати Громадська рада при Службі фінансових розслідувань. Вона буде мати повноваження подавати пропозиції щодо проектів нормативно-правових актів і проводити їхню антикорупційну експертизу. Також цей колегіальний орган матиме право не більше одного разу на квартал ініціювати звітування голови перед Верховною Радою та Кабінетом Міністрів про результати діяльності.

Серед проблемних моментів законопроекту варто виділити невідповідність його назви

Позитивним наслідком створення Служби фінансових розслідувань є уникнення дублювання функцій різними установами

об'єкту регулювання, досить загальний виклад повноважень Служби та велика кількість нормативних документів, яку в подальшому додатково до закону прийдеться розробляти Кабінету Міністрів України.

Найбільше питань викликає кадрове забезпечення пропонованої Служби фінансових розслідувань та принципного співпраці з бізнесом. Працівники даної служби мають мати достатній досвід економічної та юридичної роботи, а найголовніше — бути відірваним від корупційних схем і теперішнього підходу податкової міліції до роботи з бізнесом. Принципи роботи Служби мають бути прозорими для уникнення корупційних проявів та зменшувати тиск на бізнес. Саме цього найбільше очікує бізнес.

Створення Служби фінансових розслідувань не є вимогою ЄС, але вона є необхідністю з огляду на зобов'язання, які Україна взяла на себе в контексті Угоди про Асоціацію з ЄС. У першу чергу це стосується посилення боротьби з податковим шахрайством та ухиленням від сплати податків. Виконання цих зобов'язань можливо за рахунок спеціального органу, основна діяльність якого буде зосереджена у сфері запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями.

Загрозою для реалізації ініціативи є велика кількість нормативних документів, які має розробити Кабмін

Створення Служби фінансових розслідувань не є вимогою ЄС

Політична конкуренція

Як і передбачалося, 25 серпня Президент розпустив Верховну Раду, що дозволить провести дострокові парламентські вибори 26 жовтня цього року. Основні політичні гравці домовляються про ситуативні союзи, які допоможуть їм посилити позиції на виборах. Практично всі політичні сили заявляють про своє оновлення за рахунок партійної люстрації та включення громадських активістів і лі-

дерів громадської думки у список. Однак, ці кроки мають технологічну природу, а не несуть якісних змін у політиці, які полягатимуть у продукуванні нових сенсів і нових ідей щодо трансформації країни за європейськими стандартами. Всі зусилля партій спрямовані на те, як посилити привабливість списку для виборця та як правильно вибрати союзника, з якими можна будувати кампанію.

Ініціатива Президента домовитися про формат коаліції ще до виборів

27 серпня відбувся з'їзд «Солідарності», на якому партію було перейменовано на «Блок Петра Порошенка». Головою партії став Юрій Луценко. Президент, який також був присутній на з'їзді, наголосив на необхідності прозорого формування передвиборчих списків, а також визначенні формату потенційної коаліції ще до виборів.

Безпосередніми союзниками «Блоку Петра Порошенка» є УДАР і група Яценюка-Турчинова. Однак, досі невідомо, чи формально ці політичні сили вступа-

Досі не відомо, чи «Блок Петра Порошенка», УДАР і група Яценюка-Турчинова йтимуть паралельними колонами, чи одним об'єднанням

тимуть у пропрезидентську партію, чи йтимуть паралельними колонами.

За словами журналістів, розглядався варіант, коли кожна з груп отримає по третині партійного списку. Найбільше вигоди від подібного формату отримав би Арсеній Яценюк, оскільки у нинішньому вигляді його група балансує на межі прохідного бар'єру і при незалежній участі у виборах може розраховувати максимум на 15 мандатів. Третина списку пропрезидентської партії, а також можливість узгодити кандидатів по мажоритарних округах збільшила б кількість отриманих мандатів принаймні удвічі. Присутність Яценюка у списку не дала б Петру Порошенку електоральних бонусів до рейтингу, але адміністративні важелі впливу Кабміну на передвиборчу кампанію не варто недооцінювати.

Про те, що Петро Порошенко прагматично підійде до розподілу місць у списку, свідчить заява, що 25% його прохідної частини будуть гарантовані УДАРу. Це менше, ніж 50%, про які домовлялися Віталій Кличко і Петро Порошенко під час президентської кампанії, і навіть менше, ніж третина списку при

Петро Порошенко прагматично підходить до розподілу місць у списку

формування мега-блоку Порошенка-Яценюка-Кличка. При такому розкладі сил Віталію Кличку буде вигідніше іти як окрема партія з наступною участю у пропрезидентській більшості, але узгодити свою квоту по мажоритарних округах.

На даний момент електоральної підтримки Порошенка, Кличка та Яценюка не вистачає для самостійного формування більшості, але мажоритарна складова змішаної системи може значно покращити їхній сукупний результат.

«Батьківщина» розпочала свою передвиборчу кампанію

Політична сила Юлії Тимошенко будувати свою кампанію на популярних у суспільстві темах люстрації, залучення нових облич і боротьби з олігархами.

Провівши реорганізацію партії, «Батьківщина» запустила візуальну кампанію «Розпочали люстрацію з себе». Це є технологічно вдалим продовженням суспільної дискусії про необхідність зміни політичних еліт і прийняття законопроекту «Про очищення влади».

Розуміючи, що вихід групи Яценюка-Турчинова з «Батьківщини» ослабить позиції партії, Юлія Тимошенко зіграла на випередження. Політрада партії проголосувала за збереження єдно-

«Батьківщина» будуватиме свою кампанію на темах люстрації, залучення нових облич і боротьби з олігархами

ті партійної команди та пообіцяла підтримати Арсенія Яценюка на посаду прем'єр-міністра при формуванні нової коаліції після виборів. Також «Батьківщина» виступила за об'єднання з іншими демократичними проєвропейськими партіями у наступному парламенті. Тим самим Арсенія Яценюка й Олександра Турчинова поставили у незручне становище – низку їхніх вимог було виконано, але їхні соратники все одно покинули ряди партії. Це значно обмежує простір для маневру Яценюка, оскільки суспільне сприйняття подібної поведінки як вияву надмірних амбіцій політика зменшить і так невеликий рейтинг його майбутньої політичної сили. В результаті Яценюку залишається погоджуватися на умови Порошенка щодо участі у спільному блоці.

Дії Тимошенко обмежують простір для маневру Яценюка

Метою публікації є надання об'єктивної інформації про поточні політичні події в Україні та поглибленого аналізу головних тенденцій внутрішньополітичного життя в державі. Подібний аналіз допоможе розставити пріоритети у справі проведення реформ у різних сферах державної політики та оцінити якість державних рішень з точки зору їх впливу та послідовності. Особливу увагу приділяється оцінці політичної конкуренції в Україні та здатності ключових політичних гравців реагувати на виклики часу.

*@2014 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)
У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД*

Автор ідеї: Віра Нанівська

Відповідальний за проект: Ярослав Ковальчук

Відповідальні за розділи:

«Державні рішення» — Ярослав Ковальчук

«Економічна ситуація» — Василь Поворозник

«Політична конкуренція» — Анатолій Октисюк

Колектив експертів МЦПД:

Віра Нанівська, Ярослав Ковальчук, Василь Поворозник, Ангела Бочі, Анатолій Октисюк, Олена Захарова, Володимир Притула, Василь Філіпчук